

Research Paper

Identifying the Components of Effectiveness and Impressive in the Development of Sustainable Coastal Tourism (Case Study: Bandar Rostami, Bushehr Province)

Esmail Abbasi*: Assistant Professor, Department of Environment, Persian Gulf Research Institute, Persian Gulf University, Bushehr, Iran

Hana Etemadi: Assistant Professor, Department of Environment, Persian Gulf Research Institute, Persian Gulf University, Bushehr, Iran

Hamid Amunia: Assistant Professor, Department of Geography, Farhangian University, Tehran, Iran.

Khatere Yazdanparast: M.Sc. graduate, Persian Gulf University, Bushehr, Iran

Mohammad Hasan Mahoutchi: Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Economic, Management and Social Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran

ARTICLE INFO

Received: 2022/04/20

Accepted: 2022/12/28

PP: 67-78

Use your device to scan
and read the article
online

Keywords: Sustainable Tourism; Sustainable Development; Coastal Environment; Network Analysis Process; Bandar Rostami.

Abstract

These days, in the framework of sustainable development goals, the optimal use of the land potential has become one of the main local, national and international concerns. This issue becomes more important in vulnerable areas in terms of biological resources and also coastal area. Therefore, despite the great importance of the tourism industry, the increase of tourists in some tourist areas can cause the impacts on natural resources and environments, so it is necessary to establish a strong interaction between the dimensions of tourism and its impacts on the environment to consequently achieve sustainable tourism. The aim of this study is to identify the effectiveness and impressive components of sustainable tourism in Bandar Rostami village in Bushehr province. The study type is practical research which collected data through filed study. The results demonstrate that the key indicators in the sustainable tourism of Bandar Rostami village are roads, suitable weather, commercial centers, desirable landscapes and vegetation. Likewise, hunting and pilgrimage indicators are among the impressive indicators, and seafaring, fishing, and exhibition indicators are independent indicators. The results of index weighting with the FAHP model show that suitable weather index with a weight of 0.386, desirable scenery index with a weight of 0.239 and vegetation index with a weight of 0.129 have the highest scores among the indices. Therefore, by examining the direct effects and relationships between the investigated components in the tourism of Bandar Rostami village, as well as by comparing the results of the FAHP model, it was estimated that the influential indicators have a higher weight score than other indicators.

Citation Abbasi, E., Etemadi, H., Amunia, H., Yazdanparast, K., & Mahoutchi, M.H. (2025). **Identifying the Components of Effectiveness and Impressive in the Development of Sustainable Coastal Tourism (Case Study: Bandar Rostami, Bushehr Province)**. *Journal of Regional Planning*, 15(59), 67-78.
<https://doi.org/10.30495/jzpm.2023.30317.4090>

* **Corresponding author:** Esmail Abbasi, **Email:** esmaeil.abbasi@pgu.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

In the current century, tourism has become a productive and profitable industry in many countries, and as we know, this depends on the availability of political, cultural, social, and economic infrastructure in each country. The realization of the development of the tourism industry in the real sense depends on its sustainability in terms of the environment, which was given less attention in the early years of the growth of this industry in the world. In fact, the development of tourism, like global development, has not paid attention to the constituent elements of this industry and has caused destructive effects with the aim of making profits, for this reason, it has left a false image of the relationship between tourism and the environment. But today, the increase in tourists has brought many environmental problems including air, water and noise pollution, reduction of biodiversity and other problems. Therefore, it is one of the most critical issues related to sustainable tourism. Sustainable development and one of its derivatives, i.e., sustainable development in tourism, is considered an elixir against environmental threats. Sustainable development recommends that programs should be adapted to local conditions, as well as to the capacities and capabilities of systems, and should be done with the participation of all stakeholders. Therefore, the purpose of this research is to identify the effective factors and effective components of sustainable tourism in the coastal village of Bandar Rostami in Bushehr province.

Methodology

Bandar Rostami is in the Delvar district in Tangestan city, which is located in Bushehr province. This port, with the old name of Golchian, ends from the west to the Persian Gulf Sea and from the east to the Mond Mountains. According to the 2016 census, this port had a population of 1665 people (463 families). The research methodology has been developed in the framework of the sustainable tourism approach in Rostami port. The research method for assessing the level of social, economic, and institutional sustainability is based on the descriptive-analytical-developmental method. This means that first

the ecological, social, and economic characteristics of the region are described. Then, the sustainability of tourism is evaluated in three dimensions and finally, based on the development method, a suitable approach to sustainable tourism is presented. In data analysis, first with the help of a number of experts and local people (40 people), in the next step, the average response of tourists in each type of questionnaire was calculated, then using the weight obtained from the FAHP model and the mean obtained from the tourists' questionnaire was weighted. In order to weight the criteria and indicators, the pairwise comparison method has been used. Has been tested. Mic Mac software was also used to evaluate the effectiveness of each of the indicators and also to identify the key factors of sustainable tourism in Bandar Rostami.

Results and Discussion

According to the studies of impact and effectiveness plans, it can be seen that in the first area there are no variable coordinates with a dual role in this study. By observing the second area of the coordinates of the shape obtained from the software, it can be concluded that according to studies, roads, suitable climate, shopping centers, favorable landscapes and vegetation are among the effective variables in the tourism system of Bandar Rostami. The regulatory variables that should be at the center of the chart according to the previously defined scenario include museums and monuments. In the southeast, the chart of hunting variables and shrines is called dependent variables. Finally, navigation, fishing and exhibition in the southwest of the chart show the independent variables in tourism in Bandar Rostami. The direct effects between different indicators are shown in a way that is based on the effectiveness of 5 modes (weakest effects, weak effects, medium effects, high effects, very high effects) and by comparing the results of the FAHP model and Mic software Mac found that influential indicators have a higher weight score than other indicators. Shopping center, road, and climate indices, which are ranked 1st, 2nd and 3rd, respectively, are among the influential indicators. The index that, despite its impact, has a small weight, is the index of shopping centers, which has a rank of 8 and a weight of 0.0134.

Conclusion

According to the model presented for examining the key and strategic variables of coastal tourism in Rostami Port, by examining the location of the variables in the coordinates obtained from the software, it can be concluded that historical monuments, museums, seafaring and exhibitions are among the key variables and Bandar Rostami is considered strategic in tourism; Also, in terms of stability and instability of the system, the examination of the desired components in terms of placement in different areas of the coordinates (placement of components in the second, third and fourth areas) showed that the system has stability. Naturally, the sustainability of this system depends on the local management model of the studied area. By examining the direct effects and relationships between the components or variables investigated in the tourism of Rostami port, which are based on the degree of

influence, and also by comparing the results of the FAHP model, it was determined that the influential indicators have a higher weight score than other indicators. The results of index weighting with FAHP model show that suitable weather index with weight of 0.386, desirable scenery index with weight of 0.239 and vegetation index with weight of 0.129 have the highest scores among the indices. According to the research question, how to distinguish between the effective components, the effects and the effects in the coastal environment, the results of data processing show that the indicators of roads, suitable weather, commercial centers, desirable scenery and vegetation are among the key and influential indicators in the sustainable tourism of Bandar Rostami village, and the indicators of hunting and shrines are among the influential indicators, and the indicators of seafaring, fishing and exhibition are independent indicators.

مقاله پژوهشی

شناسایی مؤلفه‌های اثرگذاری و اثرپذیری در توسعه گردشگری پایدار ساحلی (موردپژوهی: بندر رستمی استان بوشهر)

اسماعیل عباسی*: استادیار گروه محیط زیست، پژوهشکده خلیج فارس، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران

هانا اعتمادی: استادیار گروه محیط زیست، پژوهشکده خلیج فارس، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران

حمید عمونیا: استادیار گروه آموزشی جغرافیا، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

خاطره یزدان‌پرست: دانش آموخته کارشناسی ارشد محیط زیست دریا، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران

محمدحسین ماهوتچی: استادیار بخش جغرافیا، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

چکیده

امروزه بهره‌برداری بهینه از توان‌های بالقوه هر سرزمین در چارچوب اهداف توسعه پایدار به یکی از دغدغه‌های اصلی محلی، ملی و بین‌المللی تبدیل شده است. این موضوع در مناطق آسیب‌پذیر از نظر منابع زیستی و همین‌طور مناطق ساحلی اهمیت بیش‌تری می‌یابد. بنابراین با وجود اهمیت زیاد صنعت گردشگری، افزایش گردشگران در برخی مناطق گردشگری می‌تواند موجب آسیب‌پذیری منابع طبیعی و به‌طور کلی محیط زیست شود، پس لازم است تعاملی قوی بین مؤلفه‌های گردشگری و اثرات آن بر محیط‌زیست برقرار نمود و به گردشگری پایدار رسید. هدف از انجام پژوهش حاضر، شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار و تأثیرپذیر گردشگری ساحلی پایدار در روستای بندر رستمی واقع در استان بوشهر است. این پژوهش از لحاظ نوع پژوهش کاربردی و داده‌های آماری آن از طریق مطالعات می‌دانی جمع‌آوری شده است. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهد که شاخص‌های راه‌ها، آب و هوای مناسب، مراکز تجاری، مناظر مطلوب و پوشش گیاهی جزء شاخص‌های کلیدی و تأثیرگذار در گردشگری پایدار روستای بندر رستمی می‌باشد. هم‌ین‌طور شاخص‌های شکار و زیارتگاه جزء شاخص‌های تأثیرپذیر و شاخص‌های دریانوردی، ماهی‌گیری و نمایشگاه جزء شاخص‌های مستقل می‌باشند. نتایج وزن‌دهی شاخص‌ها با مدل FAHP، نشان می‌دهد که شاخص آب و هوای مناسب با وزن ۰/۳۸۶، شاخص مناظر مطلوب با وزن ۰/۲۳۹ و شاخص پوشش گیاهی ۰/۱۲۹ بیشترین امتیاز را در میان شاخص‌ها دارند. بنابراین با بررسی تأثیرات مستقیم و روابط بین مؤلفه‌های مورد بررسی در گردشگری روستای بندر رستمی و همین‌طور با مقایسه نتایج حاصل از مدل FAHP مشخص گردید که شاخص‌های تأثیرگذار، امتیاز وزنی بیشتری نسبت به دیگر شاخص‌ها دارند.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۳۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۰۷

شماره صفحات: ۶۷-۷۸

از دستگاه خود برای اسکن خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

گردشگری پایدار، توسعه پایدار، محیط‌زیست ساحلی، فرایند تحلیل شبکه، بندر رستمی

استناد: عباسی، اسماعیل؛ اعتمادی، هانا؛ عمونیا، حمید؛ یزدان‌پرست، خاطره و ماهوتچی، محمدحسین (۱۴۰۴). شناسایی مؤلفه‌های اثرگذاری و

اثرپذیری در توسعه گردشگری پایدار ساحلی (موردپژوهی: بندر رستمی استان بوشهر). فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۱۵(۵۹)، ۶۷-۷۸.

<https://doi.org/10.30495/jzpm.2023.30317.4090>

مقدمه

امروزه در قرن حاضر گردشگری به عنوان یک صنعت پر بازده و سودآور در بسیاری از کشورها بدل شده است و همان‌طور که می‌دانیم این امر منوط به فراهم بودن زیرساخت‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی در هر کشوری است. تحقق توسعه صنعت گردشگری به معنای واقعی منوط به پایدار بودن آن به لحاظ محیط زیستی است که در سالیان ابتدایی رشد این صنعت در جهان کمتر مورد توجه قرار گرفت. در واقع توسعه گردشگری مانند توسعه جهانی توجهی به عناصر تشکیل دهنده این صنعت نداشته و با هدف سودآوری موجب آثار مخربی شده است، به همین دلیل تصویر نادرستی از رابطه گردشگری و محیط‌زیست به جا گذاشته است (Sadr Mousavi, 2014, 97). با این وجود طبیعت نقش مهمی را در فعالیت‌های گردشگری ایفا می‌کند (Rierafont, 2000: 97) و می‌تواند در افزایش تعداد گردشگران تأثیر گذار باشند (Ritchie & Crouch 2000: 2)، اما در این زمینه، بسیاری از مقاصد گردشگری بایستی علاوه بر رقابتی بودن در جذب گردشگر، پایداری محیط را نیز در نظر بگیرند. توسعه گردشگری باید در راستای حفاظت از منابع طبیعی از طریق کسب درآمد، آموزش و مشارکت مردم محلی باشد. اما امروزه افزایش گردشگران مشکلات محیط‌زیستی فراوانی شامل آلودگی هوا، آب و صدا، کاهش تنوع زیستی و دیگر مشکلات را به همراه داشته است. بنابراین یکی از مباحث بسیار مهم در ارتباط با گردشگری پایدار است (Nasernasir & Parvareh, 2020). توسعه پایدار و یکی از مشتقات آن یعنی توسعه پایدار در گردشگری به عنوان اکسیری در مقابل تهدید محیط زیست در نظر گرفته می‌شود (Eghbali, 2021). امروزه پارادایم پایداری به طور عام و در صنعت گردشگری به طور خاص به دغدغه‌ای جهانی تبدیل شده و در نوشتار توسعه گردشگری مفهوم پایداری به کانون اصلی مباحث علمی و دانشگاهی جهان تبدیل شده است (Eftekhari, 2011: 1). به منظور تحقق موفقیت‌آمیز گردشگری پایدار، این امر مستلزم ترکیب چشم‌انداز سیاست، برنامه ریزی، مدیریت، پایش و فرایندهای یادگیری اجتماعی است (Ghadami, 2012: 79). از طریق گردشگری پایدار، توسعه گردشگری در تمامی ابعاد اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی محقق می‌گردد (Hall et al, 2015: 98). گردشگری پایدار که با مشخصه‌های سازگاری اکولوژیکی، کارایی اقتصادی و پذیرش اجتماعی تعریف می‌گردد، مشروط به محافظت از محیط زیست و سازگاری فعالیت‌های گردشگر با ارزش‌های اجتماعی-اقتصادی بومیان همراه است. ارتباط بین محیط‌زیست و گردشگری بسیار نزدیک است؛ زیرا که از ویژگی‌های بسیار مهم محیط‌زیست، این است که جاذبه‌ای برای گردشگران به شمار می‌آید. امکانات و زیرساخت‌های گردشگری نیز، به نوبه‌ی خود، از برخی جنبه‌ها به محیط‌زیست برمی‌گردد و همچنین موجب تأثیراتی بر محیط‌زیست می‌شود در بین انواع جاذبه‌های گردشگری، مناطق ساحلی دارای اهمیت ویژه‌ای هستند. سواحل دریاها برای انسان‌ها جاذب و از پتانسیل لازم برای جذب گردشگران برخوردارند (Motiee Langeroudi & Heydari, 2012: 20) به طوری که بیشترین مسافران جهان مربوط به بخش گردشگری ساحلی می‌باشد (Manzam Ismailpor, 2022: 381). از آن‌جا که در ایران نیز نوع غالب گردشگری در استان‌های مجاور دریا در شمال و جنوب ایران، گردشگری ساحلی است؛ در پژوهش حاضر مؤلفه‌های اثرگذاری و اثرپذیری گردشگری پایدار در محیط‌زیست مناطق ساحلی مورد بررسی قرار گرفته است. حق توسعه باید به نحوی اعمال شود که بطور مساوی نیازهای نسل کنونی و نسل‌های آینده را در زمینه‌ی توسعه و حفظ محیط‌زیست برآورده سازد و بتواند حرکت امیدبخشی را در توسعه‌ی همه‌جانبه‌ی فضاهای جغرافیایی تضمین کند. برای دستیابی به این هدف سیستم اقتصادی باید قادر به تامین منابع و دانش فنی باشد. شرایط اساسی برای توسعه پایدار، دارا بودن افراد و گروه‌های ذینفع در این روند است (Rezvani, 2008, 15). بنابراین هدف از اجرای این تحقیق شناسایی عوامل موثر و مؤلفه‌های اثرگذار و اثرپذیر در گردشگری پایدار در روستای ساحلی بندر رستمی استان بوشهر است.

پیشینه تحقیق و مبانی نظری

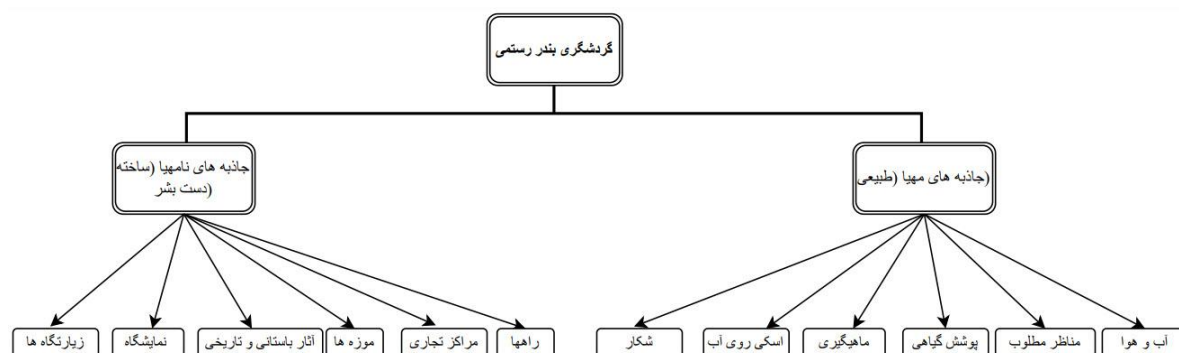
امروزه گردشگری روستایی به عنوان یک فعالیت تفریحی، اجتماعی شناخته می‌شود که در نیمه دوم قرن هجدهم در انگلستان و اروپا پدیدار شد. قبل آن هم مناطق روستایی هدف فعالیت‌های تفریحی قرار گرفته بودند، اما شرکت در این فعالیت‌های تفریحی محدود به اقشار مرفه جامعه بوده است. رشد سریع تقاضا برای گردشگری روستایی از سال ۱۹۴۵ آغاز گردید. البته در همین زمان گردشگری روستایی شاهد رشد برجسته‌ی گردشگری بین‌المللی، رشد جمعیت و افزایش تقاضا روبه‌رو شد، تا اندازه‌ای که گردشگری را توسعه بخشید (Azkia, 2017: 19). پایداری در معنای خود به توانایی جامعه، اکوسیستم یا هر سیستم جاری برای تداوم کارکرد در آینده نامحدود اطلاق می‌شود، بدون این‌که بدون اجبار در نتیجه تحلیل رفتن منابعی که سیستم به آن وابسته است یا به دلیل تحمیل بار بیش از حد روی آن‌ها، به ضعف کشیده شود (Durovic & Lovrentjev, 2014: 180). پایداری بیرونی به معنای پایداری در چهار بعد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی، سیاسی و در برقراری ارتباط با محیط‌های چهارگانه است و این توسعه وقتی پایدار است که از نظر اقتصادی ماندگار و از نظر اجتماعی مقبول و پذیرفته‌شده باشد. پایداری درونی حاصل کارکرد و روابط پیچیده عناصر سیستم است و چون کم و کیف این عناصر از سیستمی به سیستم دیگر متغیر

است، کارکرد و نتیجه آن پایداری سیستم‌ها نیز با یکدیگر تفاوت دارد. به علاوه پایداری درونی روابط پیچیده‌ای با پایداری بیرونی دارد که موضوع را بسیار پیچیده می‌سازد. به عبارت دیگر کارکرد عناصر درونی و پایداری آن امکان پایداری بیرونی را فراهم می‌آورد و به شرایط محیطی و پایداری بیرونی روی کارکرد و پایداری درونی اثر می‌گذارد. به همین دلیل توسعه پایدار توصیه می‌کند که برنامه‌ها باید با شرایط محلی و نیز با ظرفیت‌ها و توانایی سیستم‌ها مطابقت داشته باشد و با مشارکت کلیه ذینفع‌ها صورت می‌پذیرد. از طریق گردشگری پایدار، توسعه گردشگری در تمامی ابعاد اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی محقق می‌گردد (Hall et al, 2015: 98). توسعه یک مفهوم چندبعدی و دارای بار ارزشی است. یعنی توسعه جریانی است چندبعدی و پیچیده که در خود تجدید سازمان و سمت‌گیری متفاوت کل نظام اقتصادی- اجتماعی را به همراه دارد. علاوه بر افزایش و بهبود در میزان تولید و درآمد، شامل دگرگونی اساسی در ساخت‌های نهادی، اجتماعی، اداری و همچنین ایستارها و وجهه نظرهای عمومی مردم است، توسعه در بسیاری موارد حتی عادات و رسوم و عقاید مردم را نیز در بر می‌گیرد (Shkouhi, 2007: 226). شناسایی و تحلیل عوامل موثر بر توسعه گردشگری در مناطق روستایی از جمله مطالعاتی است که توسط تقدیسی و همکاران (۲۰۱۵: ۲) به انجام رسیده است. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که از دیدگاه متخصصان و کارشناسان حوزه گردشگری، توسعه زیرساخت‌ها و امکانات پیش نیاز گسترش گردشگری در مناطق روستایی شهرستان جیرفت، چندان رضایت بخش نیست و تفاوت معنی‌دار بین میزان رضایتمندی مشاهده شده نزد کارشناسان با میانه نظری یا میزان رضایتمندی متوسط وجود دارد. بررسی تاثیر گردشگری بر پایداری مقصد و کیفیت زندگی جامعه در مقصدهای گردشگری نشان داد که گردشگری نقش محوری در پایداری مقصد گردشگری داشته که این عامل باعث افزایش کیفیت زندگی خانوارهای جامعه مقصد شده است (Mathew and Sreejesh, 2017, 83). پژوهش لون و همکاران (۲۰۱۸: ۶۳) بیانگر این است که گردشگری ساحلی بیشترین اثر را بر درآمد و تحرک اقتصادی خانوارهای روستایی داشته است. سنجش تأثیرات گسترش گردشگری بر ابعاد توسعه پایدار شهرستان هشتروند بیانگر این است که گردشگری علیرغم اثرات مثبت از جنبه اقتصادی اما از جنبه‌های اجتماعی و زیست‌محیطی پیامدهای منفی را به دنبال داشته که به ناپایداری شهری انجامیده است (Akbarpour Saraskanroud et al, 2011: 94). شناسایی قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری املش و اقدام در جهت معرفی جاذبه‌ها به منظور رونق گردشگری و توسعه شهرستان املش بیانگر این است که عملاً قابلیت‌ها و جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی املش قابل توجه است و توانمندی قابلیت‌ها در جذب گردشگران داخلی و خارجی مثبت ارزیابی شده که می‌تواند موجبات رونق گردشگری و توسعه شهرستان را فراهم سازند. (Molaei Hashjin & Ebrahimi, 2014: 95). پژوهش قربانی و همکاران (۲۰۱۴: ۱۰۳)، در راستای ارزیابی اثرات منفی توسعه گردشگری در روستای کندوان استان آذربایجان شرقی نشان می‌دهد که اثرات منفی توسعه گردشگری در شش عامل ترکیبی تغییرات منفی در آداب و رسوم سنتی روستا، تغییرات منفی در فعالیت اقتصادی و شکاف درآمدی، فصلی شدن درآمد و افزایش قیمت کالا، تغییرات منفی در شرایط اکولوژیکی، از بین رفتن ابنیه و آثار تاریخی و افزایش آلودگی‌های زیست محیطی قرار گرفته‌اند. بررسی ریسک‌ها و پیامدهای زیست محیطی ناشی از فعالیت‌های گردشگری در جزیره هرمز بیانگر این است که ریسک‌های ناشی از ریختن زباله توسط گردشگران با پیامد آلودگی آب و خاک و محل دپو زباله‌های جمع‌آوری شده با پیامد آلودگی آب، خاک و هوا اصلی‌ترین ریسک‌ها و پیامدهای زیست محیطی ناشی از فعالیت‌های گردشگری در جزیره هرمز است (Nasernasir & Parvareh, 2020, 345). جمالی و همکاران (۲۰۲۱: ۴۶) به بررسی نقش گردشگری ساحلی بر توسعه پایدار شهرهای ساحلی بابلسر، نور و رویان در استان مازندران پرداختند. نتایج ایشان بیانگر این است که شاخص مدیریتی - نهادی با ضریب مسیر ۰/۸۰۳ بیشترین نقش را در توسعه پایدار ایفا می‌کند. بعد از آن، شاخص اقتصادی با ضریب مسیر ۰/۷۷۶، شاخص اجتماعی - فرهنگی با ضریب مسیر ۰/۷۳۴ و شاخص‌های کالبدی و زیست محیطی هر کدام با ضرایب ۰/۶۶۵ و ۰/۵۱۴ به ترتیب بیشترین تأثیرگذاری را بر تحقق توسعه پایدار شهری خواهد داشت. مطالعه تأثیر گردشگری بر کیفیت زندگی روستاهای سواحل دریای عمان نشان داد که توسعه گردشگری بیشترین اثر را بر بعد اقتصادی کیفیت زندگی و کمترین اثرات را بر بعد اجتماعی کیفیت زندگی در سکونتگاههای روستاهای داشته است (Manzam Ismailpor, 2022, 381). بررسی پیامدهای اجتماعی - فرهنگی متاثر از توسعه گردشگری در روستاهای یازده گانه ساحلی شهرستان رشت نشان می‌دهد؛ علی‌رغم اینکه توسعه گردشگری باعث افزایش میزان آگاهی جامعه روستایی شده است پیامدهایی نظیر افزایش مشکلات جوانان روستایی در خرید زمین به دلیل تشدید بورس‌بازی، فرار از قانون در زمینه ساخت و ساز غیر مجاز، کلاهبرداری و افزایش خرید و فروش غیرقانونی املاک و اراضی را با میانگین‌های وزنی ۴/۶۳، ۴/۴۱ و ۴/۴۰ به عنوان بیشترین میزان آسیب اجتماعی - فرهنگی و اثرگذاری منفی در بین سایر گویه‌ها به همراه داشته است. از سوی دیگر، نقش توسعه گردشگری بر افزایش آینده‌نگری جامعه محلی در حفظ منابع محلی، گسترش یکپارچگی و همگرایی اجتماعی - فرهنگی، ایجاد امنیت و ایمنی جامعه محلی نیز کمرنگ‌تر از سایر مولفه‌ها ارزیابی گردیده است که موارد یاد شده برآیند تصمیمات حوزه نهادی - مدیریتی بوده است (Keshvardoust & Amar, 2022: 112). شیخی و پاکی (۲۰۱۷: ۴۸۸) نیز به ارزیابی و اولویت بندی عوامل موثر بر بازاریابی گردشگری روستایی با استفاده از مدل آمیخته بازاریابی در دهستان حوزان شهرستان ملایر پرداختند. نتایج به‌دست‌آمده از بررسی و اولویت‌بندی عامل‌های

بازاریابی گردشگری دهستان حاکی از اهمیت زیاد دو عامل مردم و مکان بود. همچنین نتایج مدل تحلیل عاملی نشان داد که از بین این هفت عامل، دو عامل مکان و برنامه‌ریزی بیشترین درصد از واریانس مجموعه گویه‌ها را دارند. مطالعه عوامل موثر بر عرضه گردشگری روستایی نشان داد که تنوع محصولات و خدمات، آموزش، اندازه مزرعه و تجربه اثر مثبت بر عرضه گردشگری روستایی دارند، در حالی که با افزایش سن کشاورزان، میل ورود به صنعت گردشگری کاهش می‌یابد. توجه بیشتر برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران به روستاییان و کشاورزان که گردشگری را به‌عنوان شغل دوم برگزیده‌اند، از جمله پیشنهادهای این پژوهش بود (Askarpour et al, 2021: 95). پژوهش‌های زیادی نیز در حوزه گردشگری ساحلی در ایران به انجام رسیده است از جمله مطیعی لنگرودی و حیدری (۲۰۱۲)، دادورخانی و همکاران (۲۰۱۳)، حسین‌زاده و آذر (۲۰۱۵)، رضایی شهابی و صالحی حیدرآباد (۲۰۱۶)، رورده و همکاران (۲۰۱۶)، قامتی مجرد و قربانی سپهر (۲۰۱۸)، قادری و همکاران (۲۰۱۹)، پرچکانی و همکاران (۲۰۲۰؛ ۲۰۲۱)، رمضان‌نژاد و افتخاری (۲۰۱۹)، عمویی (۲۰۲۰) و اقبالی و همکاران (۲۰۲۱).

مواد و روش تحقیق

روش‌شناسی پژوهش در چارچوب رویکرد گردشگری پایدار در بندر رستمی تدوین شده است. روش تحقیق برای ارزیابی سطح پایداری اجتماعی، اقتصادی و نهادی، مبتنی بر روش توصیفی-تحلیلی-توسعه‌ای است. بدین معنی که ابتدا به توصیف ویژگی‌های اکولوژیکی، اجتماعی، اقتصادی منطقه پرداخته شده است. در ادامه پایداری گردشگری در ابعاد سه‌گانه مورد ارزیابی قرار گرفته و نهایتاً بر اساس روش توسعه‌ای، رویکرد مناسب گردشگری پایدار ارائه شده است. همچنین در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش، یعنی جاذبه‌های مهم (طبیعی) و نامهم (ساخته شده به دست بشر) در بندر رستمی از پرسشنامه محقق‌ساخته (ابزار سنجش) استفاده شد. در تحلیل داده‌ها ابتدا به کمک تعدادی از متخصصان و افراد محلی (۴۰ نفر) اقدام گردید، در مرحله بعد میانگین پاسخ‌های گردشگران در هر یک از گونه‌های پرسشنامه محاسبه شد، سپس با استفاده از وزن حاصل از مدل FAHP و میانگین‌های به دست آمده از پرسشنامه گردشگران، امتیاز وزنی محاسبه شد. به منظور وزن‌دهی به معیارها و شاخص‌هایی که در شکل ۱ عنوان شد، از روش مقایسه زوجی بهره گرفته شده است همچنین به منظور بررسی میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری هر یک از شاخص‌ها و همچنین شناسایی عوامل کلیدی گردشگری پایدار بندر رستمی از نرم‌افزار میک‌مک استفاده شد.

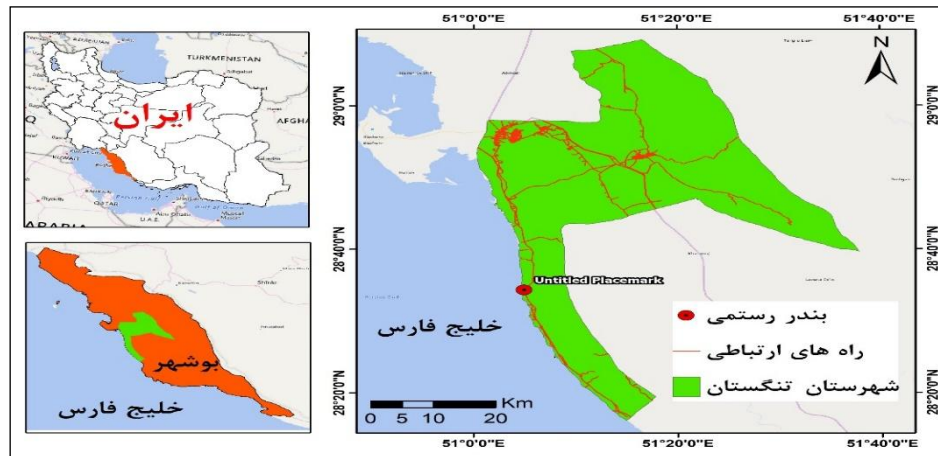

شکل ۱- شاخص‌های مورد بررسی بندر رستمی، منبع: یافته‌های پژوهش

محدوده مورد مطالعه

رستمی بندری است از توابع بخش دلوار در شهرستان تنگستان، که واقع در استان بوشهر است (شکل ۲). این بندر با نام قدیمی گلچیان از غرب به خلیج فارس و از شرق به رشته کوه‌های مند ختم می‌شود. همچنین از شمال با روستای بربو و بوجیکدان و از جنوب با روستای گهی (گاهی) همسایه است و در قسمت شمالی این روستا باغ شلیدان که نام قدیمی آن حسین‌آباد است قرار دارد. این بندر با توجه به دارا بودن شرایط اقلیمی مناسب و پتانسیل‌های مختلف برای جذب گردشگر و اثراتی که گردشگری می‌تواند بر زندگی روستاهای ساحلی منطقه داشته باشد، بر اهمیت گردشگری در این منطقه افزوده است. این بندر براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت آن ۱۶۶۵ نفر (۴۶۳ خانوار) بوده است. این منطقه دارای میانگین دمای سالانه ۲۵ درجه سانتی‌گراد و بارش سالانه ۹۸ میلی‌متر است که به صورت هم‌سطح با سطح دریاهای اطراف است. بندر رستمی از نظر صنعتی دارای شرکت پاروه و لنج‌سازی در قسمت جنوبی بندر و دارای شرکت شیل گستر و یخ‌سازی در داخل بندر و کارخانه پودر ماهی و غذای دام و طیور در شمال بندر واقع شده است، که باعث اشتغال‌زایی بسیاری از جوانان بندر و روستاهای هم‌جوار شده است. همچنین این بندر به لحاظ اقتصادی دارای یک بانک کشاورزی و از منظر صیادی دارای تعاونی صیادی و

اداره شیلات تنگستان و دشتی و اسکله‌ای که دو حوضچه بزرگ را داراست و دومین اسکله بزرگ استان بوشهر نیز می‌باشد. از نظر فرهنگی و مذهبی این منطقه دارای سه مسجد، یکی در شمال بندر به نام ابوالفضل که در باغ شلیدان می‌باشد و دیگری در وسط بندر به نام فاطمیه و یکی دیگر هم در جنوب بندر به نام موسی بن‌الجعفر می‌باشد. شکل شماره سه تصاویری از منطقه مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

شکل ۲- نقشه‌ی منطقه مورد مطالعه، منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۳- تصاویری از منطقه گردشگری بندر رستمی، منبع: یافته‌های پژوهش

بحث و یافته‌های تحقیق

شاخص‌های مورد بررسی و وزندهی به مؤلفه‌ها

بر اساس مطالعات، عمومیت یافته‌ترین و کاربردی‌ترین روش برای ارزیابی پایداری، شاخص‌ها، معیارهایی هستند که اندازه‌گیری و سنجش پایداری گردشگری را تسهیل نموده‌اند. با عنایت به تعریف نظری از توسعه گردشگری پایدار و ادبیات عملیاتی کردن آن در این گام برای تحلیل اطلاعات از مدل FAHP که بهترین روش وزندهی می‌باشد، برای وزندهی به شاخص‌ها بهره گرفته شد. سپس به هر یک از شاخص‌های کلیدی انتخاب شده از طریق این روش وزندهی به کمک متخصصان داده شد. به این صورت که میانگین پاسخ‌های گردشگران در هر یک از پرسشنامه‌ها محاسبه می‌شود و سپس با استفاده از وزن حاصل از مدل FAHP و میانگین‌های به دست آمده از پرسش‌نامه

گردشگران، امتیاز وزنی محاسبه و سپس طبق نظر متخصصان این حوزه در جدول ۱ گذاشته شده است. لازم به ذکر است که ممکن و لازم نیست که تمامی شاخص‌ها در تمامی موارد به کار روند. بنابراین برای یک مقصد گردشگری مهم است که مجموعه‌ای از ابعاد و شاخص‌های دارای بیشترین ارتباط بکار گرفته شوند.

جدول ۱- وزن مؤلفه‌ها و شاخص‌های گردشگری پایدار بندر رستمی از نظر گروه متخصصان، منبع: یافته‌های پژوهش

رتبه	وزن نهایی شاخص	نام اختصاری	شاخص	وزن مؤلفه	مؤلفه
۱	۰/۲۸۶	A	آب و هوای مناسب	۰/۹۴۵	جاذبه‌های مهیا (طبیعی)
۲	۰/۲۳۹	B	مناظر مطلوب		
۳	۰/۱۹۲	C	پوشش گیاهی		
۴	۰/۱۲۹	D	امکان ماهیگیری		
۵	۰/۰۸۰۳	E	دریانوردی و اسکی روی آب		
۶	۰/۰۱۶	F	شکار		
۷	۰/۰۱۵۲	A	دسترسی آسان (راه‌ها)	۰/۰۵۵	جاذبه‌های نامهیا (ساخته دست بشر)
۸	۰/۰۱۳۴	B	مراکز تجاری		
۹	۰/۰۱۲۱	C	موزه‌ها		
۱۰	۰/۰۰۹۱	D	آثار باستانی		
۱۱	۰/۰۰۴	E	نمایشگاه‌ها		
۱۲	۰/۰۰۱	F	زیارتگاه‌ها		

پراکندگی شاخص‌ها در محور تأثیرگذاری و تأثیرپذیری بندر رستمی

با توجه به بررسی‌هایی که از پلان‌های تأثیرگذاری و تأثیرپذیری در بخش پیشین انجام شده است، می‌توان دریافت که در ناحیه اول مختصات متغیری با نقش دووجهی در این پژوهش وجود ندارد. با مشاهده ناحیه دوم مختصات شکل به دست آمده از نرم‌افزار، می‌توان نتیجه گرفت طبق مطالعات انجام شده راه‌ها، آب و هوای مناسب، مراکز تجاری، مناظر مطلوب و پوشش گیاهی جز متغیرهای تأثیرگذار در سیستم گردشگری بندر رستمی می‌باشند. متغیرهای تنظیم‌کننده که طبق سناریویی که پیش از این تعرف شد می‌بایست در مرکز نمودار واقع باشند، شامل موزه‌ها و آثار تاریخی هستند. در جنوب شرقی نمودار متغیرهای شکار و زیارتگاه‌ها تحت عنوان متغیرهای وابسته قرار گرفته‌اند. در آخر دریانوردی، ماهی‌گیری و نمایشگاه در جنوب غربی نمودار بیانگر متغیرهای مستقل در گردشگری بندر رستمی هستند (شکل ۴).

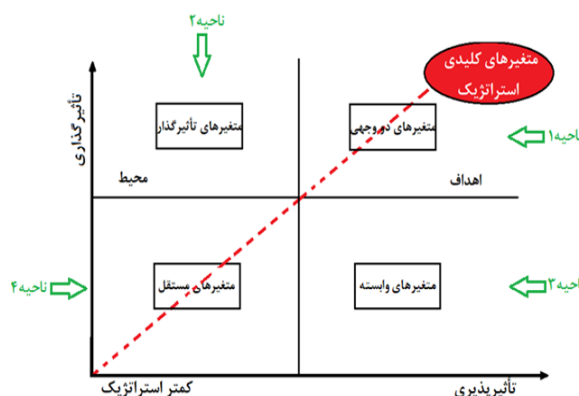
متغیرهای استراتژیک

سیاست‌گذاری گردشگری، در قالب اسناد توسعه گردشگری و برنامه‌های جامع ملی و منطقه‌ای، ابزاری مهم برای توسعه استراتژیک این صنعت به شمار می‌آید. با این وجود، چالش‌های اجرایی اغلب مانع از تحقق اهداف تصریح‌شده در استراتژی‌های صنعت گردشگری می‌گردد. مدیران از ارکان اصلی و ساکنان سازمان‌ها می‌باشند و دیدگاه‌های آن‌ها درباره‌ی راهبردها و استراتژی‌های سازمان در زمینه‌های مختلف نقش بسزایی در پیشرفت سازمانی دارد. در این میان ادراک مدیران نسبت به فناوری‌های جدید و داشتن دیدگاه‌های استراتژیک مؤثر می‌تواند منجر به صعود به پله‌های بالای ترقی گردد. استراتژی به مثابه یک مفهوم به خلق توازن و هماهنگی بین محیط درونی و محیط بیرونی

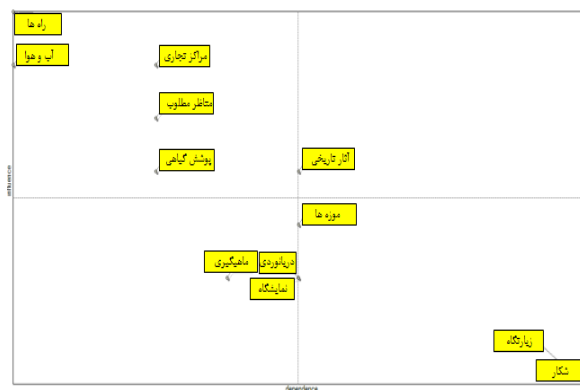
سازمان می‌پردازد تا بدان وسیله بتواند به صورت مؤثر به کاربست فرصت‌ها و دوری از تهدیدهای پیش رو به بهترین نحو بپردازد (Elbanna and Child, 2007). در واقع رویکرد استراتژیک به دنبال یافتن بهترین پاسخ به متغیرهای محیطی می‌باشد تا با ایجاد و خلق مزیت رقابتی عاملی در ترجیح بر رقبا باشد که این موضوع به شکل‌گیری اتصال سه‌جانبه بین رویکرد استراتژیک، مزیت رقابتی و خلق ارزش منجر می‌گردد و چنانچه بنگاه‌ها به دنبال سهم بازار، بازده سرمایه و سودآوری بیش‌تر از رقبا هستند، باید به دنبال ایجاد مزیت رقابتی از طریق خلق ارزش بیش‌تر باشند (Segars and Grover, 1998). متغیرهایی که قابل دست‌کاری و کنترل می‌باشند و بر پویایی و تغییر سیستم تأثیرگذارند، به عنوان متغیرهای استراتژیک شناخته می‌شوند که در سناریونویسی باید بر آن‌ها تأکید کرد. ولی متغیرهایی که تأثیر بسیار بالایی دارند و قابل کنترل نیستند را نمی‌توان متغیر استراتژیک محسوب کرد.

شناسایی متغیرهای استراتژیک در نواحی مختلف نمودار

ناحیه اول نمودار: متغیرهای ناحیه یک شبکه مختصات، متغیرهای استراتژیک هستند، چراکه هم قابلیت کنترل توسط سیستم مدیریتی را دارند و هم بر سیستم تأثیرگذاری قابل‌قبولی دارند. هرچه از انتهای ناحیه سه به سمت انتهای ناحیه یک شبکه مختصات نزدیک‌تر می‌شویم در میزان اهمیت و استراتژیک بودن متغیر افزوده می‌شود (شکل ۵). ناحیه دوم نمودار: متغیرهایی که تأثیر بسیار بالایی دارند ولی قابل کنترل نیستند را نمی‌توان متغیر استراتژیک محسوب کرد و غالباً متغیرهای محیطی هستند که از دسترس انسان خارج‌اند و انسان نمی‌تواند روی آن‌ها تسلط و کنترل داشته باشد. اگر نمودار وضعیت متغیرها را به صورت یک شبکه مختصات فرض کنیم، متغیرهای قرارگرفته در ناحیه دوم چنین وضعیتی را دارند و برنامه‌ریزان به ندرت قادر به تغییر این متغیرها هستند (شکل ۵). ناحیه سوم نمودار: متغیرهای قرارگرفته در ناحیه سوم شبکه مختصات تأثیرگذاری و تأثیرپذیری بسیار پایینی در سیستم دارند و نمی‌توانند متغیر استراتژیک محسوب شوند (شکل ۵). ناحیه چهارم نمودار: متغیرهای ناحیه چهارم به دلیل وابستگی شدید به سایر متغیرها خاصیت استراتژیک ندارند و بیش‌تر نتیجه سایر متغیرها به حساب می‌آیند. یعنی باید ببینیم روی کدام متغیر تغییرات ایجاد کنیم که روی آن‌ها اثراتش را مشاهده کنیم (شکل ۵).

شکل ۵- متغیرهای استراتژیک، منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۶- پراکندگی شاخص‌ها در محور تأثیرگذاری و تأثیرپذیری

بندر رستمی، منبع: یافته‌های پژوهش

پراکندگی شاخص‌ها در محور متغیرهای کلیدی و استراتژیک

طبق الگوی ارائه شده برای بررسی متغیرهای کلیدی و استراتژیک می‌توان با بررسی مکان قرارگیری متغیرها در مختصات به دست آمده از نرم‌افزار میک‌مک در شکل شماره چهار این‌طور برداشت کرد که آثار تاریخی، موزه‌ها، دریانوردی و نمایشگاه‌ها جزء متغیرهای کلیدی و استراتژیک در گردشگری بندر رستمی محسوب می‌شوند.

پایداری و ناپایداری سیستم

نحوه پراکندگی متغیرها در داخل نمودار بیان‌گر میزان پایداری و ناپایداری آن سیستم می‌باشد.

سیستم‌های پایدار

چنانچه متغیرها به صورت L مانند در نمودار قرار گرفته باشند، سیستم پایدار است و این حالت از سیستم نشان‌دهنده ثبات متغیرهای تأثیرگذار و تداوم تأثیر آن‌ها بر روی متغیرها می‌باشد (شکل ۶).

سیستم‌های ناپایدار

اگر متغیرها از سمت محور مختصات به سمت انتهای نمودار و یا در حوالی آن پخش شده باشند سیستم ناپایدار است و کمبود متغیرهای تأثیرگذار سیستم را تهدید می‌کند (شکل ۷).

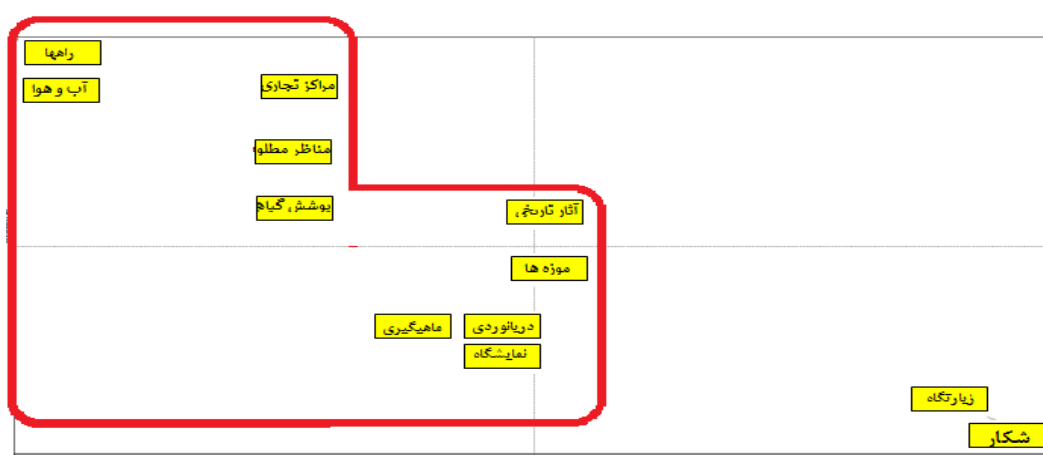
همانطور
که در

نمودارهای فوق اشاره شد در سیستم‌های پایدار برخی عوامل دارای تأثیرگذاری بالا و برخی دارای تأثیرپذیری بالا هستند. در این سیستم عوامل کلیدی، مستقیم و نتیجه سه دسته قابل مشاهده هستند. اما در سیستم‌های ناپایدار وضعیت پیچیده‌تر هستند از سیستم‌های پایدار است. در این سیستم‌ها عوامل حول محور قطری پراکنده‌اند و در بیشتر موارد حالت بینایی از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را نشان می‌دهد. این حالت، ارزیابی و شناسایی عوامل کلیدی را دشوار می‌سازد. از این روی آن‌چه از نحوه پراکنش شاخص‌ها در محورهای تأثیرگذاری و تأثیرپذیری مستقیم و غیرمستقیم پیداست سیستم در وضعیت ناپایدار قرار دارد.

پراکندگی شاخص‌ها در محور پایداری یا ناپایداری گردشگری بندر رستمی

همان‌طور که در شکل شماره هشت مشاهده می‌شود اکثر متغیرهای ما در بررسی گردشگری پایدار بندر رستمی با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک در نواحی دوم، سوم و چهارم مختصات قرار گرفته‌اند که با توجه به توضیحاتی که در بخش قبل در مورد سیستم‌های پایدار و ناپایدار و نحوه تشخیص آن‌ها با توجه به نحوه قرارگیری متغیرها داده شد، می‌توان برداشت کرد که سیستم پایدار می‌باشد.

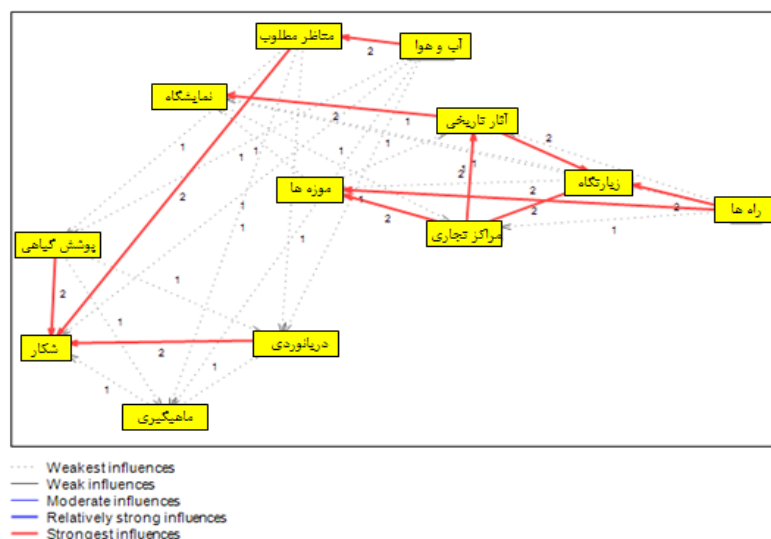

شکل ۸- پایداری سیستم گردشگری بندر رستمی با استفاده از نرم‌افزار Mic Mac، منبع: یافته‌های پژوهش

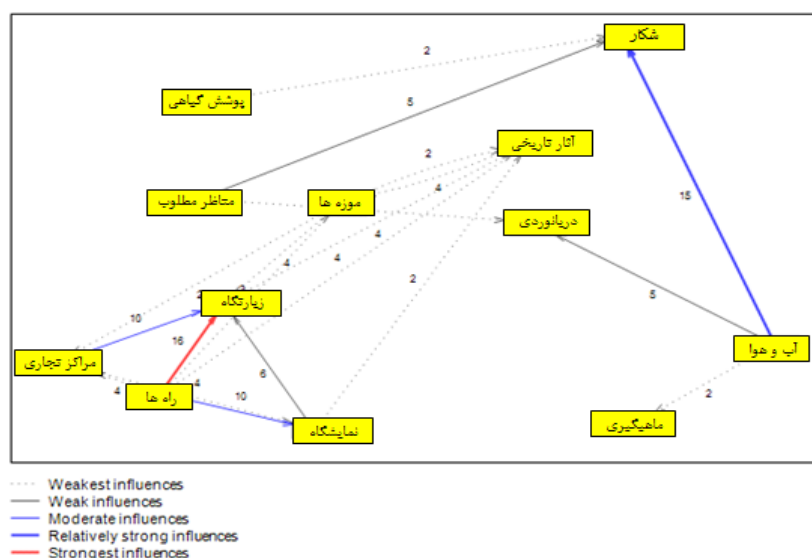
تأثیرات مستقیم و روابط بین عوامل مورد بررسی در گردشگری بندر رستمی

شکل شماره نه و ده تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم متغیرها بر روی همدیگر نشان داده شده است که خطوط با رنگ قرمز اثرگذاری زیاد، خطوط آبی ضخیم، تأثیرگذاری پایین‌تر از خطوط قرمز و خطوط آبی باریک، تأثیرگذاری کم را نشان می‌دهد. تأثیرات مستقیم بین

شاخص‌های گوناگون به نحوی نشان داده شده است که بر اساس میزان تأثیرگذاری دارای ۵ حالت (ضعیف‌ترین تأثیرات، تأثیرات ضعیف، تأثیرات میانه، تأثیرات زیاد، تأثیرات بسیار زیاد) و با مقایسه نتایج حاصل از مدل FAHP و نرم‌افزار میک‌مک مشخص گردید که شاخص‌های تأثیرگذار، امتیاز وزنی بیشتری نسبت به دیگر شاخص‌ها دارند. شاخص‌های مراکز تجاری، راه و آب و هوا که به ترتیب در رتبه‌های ۱، ۲ و ۳ هستند، جزء شاخص‌های تأثیرگذار می‌باشند. شاخصی که با وجود تأثیرگذاری، دارای وزن کمی می‌باشد، شاخص مراکز تجاری است که دارای رتبه ۸ و وزن ۰/۰۱۳۴ می‌باشد.

شکل ۹- تأثیرات مستقیم بین عوامل مورد بررسی در گردشگری بندر رستمی، منبع: یافته‌های پژوهش

شکل ۱۰- تأثیرات غیرمستقیم بین عوامل مورد بررسی در گردشگری بندر رستمی، منبع: یافته‌های پژوهش

تحلیل پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری بر اساس روابط غیرمستقیم بین متغیرها

نتایج این بخش منتج از محاسبه اثرات غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر است که تأثیرات غیرمستقیم بین شاخص‌های گوناگون را نشان می‌دهد که بر اساس میزان تأثیرگذاری، دارای حالت‌های مختلف (ضعیف‌ترین تأثیرات، تأثیرات ضعیف، تأثیرات میانه، تأثیرات زیاد، تأثیرات بسیار زیاد) می‌باشند و بر اساس این روابط ممکن است وضعیت پراکنش متغیرها در پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری، رتبه‌بندی متغیرها بر اساس تأثیرگذاری و تأثیرپذیری و غیره جابه‌جایی داشته باشد. تحلیل پراکنش متغیرها در وضعیت اثرات غیرمستقیم به دلیل شباهت آن به اثرات

مستقیم آورده نشد و در بخش تحلیل جابه‌جایی، مقایسه وضعیت متغیرها در روابط مستقیم و غیرمستقیم از طریق نمودار و جداول جابه‌جایی آن‌ها امکان‌پذیر است که در ادامه آورده شده‌اند.

همان‌طور که در شکل ۱۱ مشاهده می‌شود، در اولین ستون از سمت چپ، رتبه متغیرهای تأثیرگذار بر اساس روابط مستقیم، در دومین ستون، متغیرهای تأثیرگذار بر اساس روابط غیرمستقیم نمایش داده شده که جابه‌جایی متغیرهای تأثیرگذار بر اساس روابط غیرمستقیم را نمایش می‌دهد. تأثیر هر متغیر بر متغیر دیگر از دو طریق اعمال می‌شود: الف) از طریق اثرگذاری مستقیم بر متغیر دیگر و ب) از طریق متغیر سوم و یا اثرگذاری غیرمستقیم. می‌توان این چنین برداشت کرد که در آینده بر اساس میزان اثرگذاری و اثرپذیری مستقیم و غیرمستقیم، پراکنش متغیرها در صفحه تأثیرگذاری و تأثیرپذیری تغییر خواهد کرد و احتمال جابه‌جایی متغیرها وجود دارد. خروجی مدل برای جابه‌جایی متغیرها نشان‌دهنده این است که بر اساس روابط غیرمستقیم بین متغیرها، در ناحیه دوم و سوم نمودار تغییراتی خواهیم داشت که این تغییرات ناشی از کاهش اثرگذاری پتانسیل‌های متغیرهای ناحیه ۲ نمودار، که شامل مناظر مطلوب، پوشش گیاهی و خروج این پتانسیل‌ها از بخش اثرگذار به سمت متغیرهای مستقل خواهد بود. علت این امر نداشتن اثرگذاری غیرمستقیم این متغیرها است. در مرکز ثقل نمودار افزایش اثرگذاری‌های غیرمستقیم، متغیرهای آثار تاریخی و موزه‌ها را به سمت متغیرهای ناحیه ۲ نمودار متمایل کرده است که امکان افزایش اثرگذاری را در آینده نشان می‌دهد. با همه این اوصاف، اگرچه در حال حاضر کمی از اثرگذاری متغیرهای ناحیه ۲ نمودار کاسته شده اما هم‌چنان به عنوان متغیرهای ورودی و محیطی سیستم هستند که البته آینده سیستم نیز به آن‌ها بستگی دارد. برای متغیرهای ماهی‌گیری، دریانوردی و نمایشگاه پیش‌بینی می‌شود از ناحیه ۳ شبکه مختصات (متغیرهای مستقل)، به گوشه جنوب‌غربی متمایل شوند که این جابه‌جایی از اثرپذیری این متغیرها کاسته و اثرگذاریشان را افزایش خواهد داد. برای متغیرهای ناحیه چهارم می‌توان برداشت کرد که تغییرات قابل ملاحظه‌ای نخواهند داشت و به همین حالت به کار خود ادامه خواهند داد.

شکل ۱۱- طبقه‌بندی تغییرات و جابه‌جایی متغیرها بر اساس میزان تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم، منبع: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

در ادبیات حرکت به سوی توسعه پایدار صنعت گردشگری ساحلی و افزایش سهم گردشگری در درآمد ناخالص ملی نیازمند تدوین استراتژی‌های عالمانه و بیش از آن، هدایت اثربخش فرآیندهای اجرایی است. پژوهش حاضر با در نظر گرفتن این مسئله در تلاش بوده است تا با شناسایی این چالش‌ها، مبنایی برای ارزیابی آن‌ها فراهم کند. بر این اساس، اولین گام‌ها در این زمینه شناسایی عوامل تأثیرگذار و کلیدی می‌باشد. طبق الگوی ارائه شده برای بررسی متغیرهای کلیدی و استراتژیک گردشگری ساحلی در بندر رستمی می‌توان با بررسی مکان‌های قرارگیری متغیرها در مختصات به دست آمده از نرم‌افزار این‌طور برداشت کرد که آثار تاریخی، موزه‌ها، دریانوردی و نمایشگاه‌ها جزء متغیرهای کلیدی و استراتژیک در گردشگری بندر رستمی محسوب می‌شوند؛ و همچنین از حیث پایداری و ناپایداری سیستم نیز بررسی مولفه‌های مورد نظر به لحاظ قرارگیری در نواحی مختلف مختصات (قرارگیری مولفه‌ها در نواحی دوم، سوم و چهارم) نشان داد که سیستم دارای پایداری می‌باشد. طبیعتاً پایدار ماندن این سیستم وابسته به الگوی مدیریت محلی منطقه مورد مطالعه می‌باشد. نتایج حاصل از این پژوهش با نتایج مطالعات پیشین از جمله یوسف جمالی و همکاران (۲۰۲۱: ۴۵)، سقایی و همکاران (۲۰۲۱: ۱۲۴) و منظم اسماعیل‌پور (۲۰۲۲: ۳۸۱) همسو می‌باشد. با بررسی تأثیرات مستقیم و روابط بین مولفه‌ها یا متغیرهای مورد بررسی در گردشگری بندر رستمی که بر اساس میزان تأثیرگذاری داری پنج حالت (ضعیف‌ترین تأثیرات، تأثیرات ضعیف، تأثیرات میانه، تأثیرات زیاد، تأثیرات بسیار زیاد) می‌باشند و

همین‌طور با مقایسه نتایج حاصل از مدل FAHP مشخص گردید که شاخص‌های تأثیرگذار، امتیاز وزنی بیشتری نسبت به دیگر شاخص‌ها دارند. نتایج وزنی شاخص‌ها با مدل FAHP، نشان می‌دهد که شاخص آب و هوای مناسب با وزن ۰/۳۸۶، شاخص مناظر مطلوب با وزن ۰/۲۳۹ و شاخص پوشش گیاهی ۰/۱۲۹ بیشترین امتیاز را در میان شاخص‌ها دارند. با توجه به سؤال پژوهش، مبنی بر این که چگونه می‌توان بین مؤلفه‌های اثربخش، اثرگذاری‌ها و اثرپذیری‌ها را در محیط‌زیست ساحلی تفکیک نمود، نتایج حاصل از پردازش داده‌ها نشان می‌دهد که شاخص‌های راه‌ها، آب و هوای مناسب، مراکز تجاری، مناظر مطلوب و پوشش گیاهی جزء شاخص‌های کلیدی و تأثیرگذار در گردشگری پایدار روستای بندر رستمی می‌باشد و شاخص‌های شکار و زیارتگاه جزء شاخص‌های تأثیرپذیر و شاخص‌های دریانوردی، ماهی‌گیری و نمایشگاه جزء شاخص‌های مستقل می‌باشند. پژوهش حاضر پیشنهاد می‌کند که برای بهبود گردشگری روستای بندر رستمی بایستی به عوامل ذکر شده در بالا (عوامل تأثیرگذار، بی‌تأثیر و تأثیرپذیر) توجه اساسی داشت و چشم‌انداز گردشگری این شهر را بر مبنای این شاخص‌ها ترسیم گردد. بدیهی است که کم‌توجهی به این موضوع، می‌تواند توسعه گردشگری در روستای بندر رستمی را با روند ناپایداری مواجه کند.

References

- Akbarpour Saraskanroud, M., Rahimi, M., Mohammadi, F. (2011). Measurement of Effects Deployment Tourism to Sustainable Development Case Study Hashtroud Township. *Journal of Zonal Planning*, Vol. 1, No. 3, pp:94-104. https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_134.html?lang=fa [In Persian]
- Amouei, M, H., (2020). The role of tourism in the economic stability of the coastal city of Chalos. *applied research in management and accounting*. 5 (17), 84-95. <https://civilica.com/doc/1272917/> [In Persian]
- Azkia, M., (2017). *Sociology of development and underdevelopment of rural Iran*. second edition, Tehran: Information Publications, pp: 496. [In Persian]
- Askarpour, M., Mohammadinejad, A., & Moghaddasi, R. (2021). Factors Affecting Rural Tourism Supply. *Village and Development*, 23(4), 1-22. doi: 10.30490/rvt.2020.336669.1169. [In Persian]
- Dadvarkhani, F., Gharanjik, A. M., GhanbariNasab, A., & AkbariSamani, N. (2013). Tourism Role in the Development of Coastal Bandar Turkmen Bazaar. *Human Geography Research*, 44(4), 111-128. doi: 10.22059/jhgr.2013.29387. [In Persian]
- Durovic, M., & Lovrentjev, S. (2014). Indicators of sustainability in cultural tourism. *The Macrotheme Rev (A multidisciplinary journal of global macro trends)*, 3(7), 180-189. https://macrotheme.com/yahoo_site_admin/assets/docs/19MR37mj.202135138.pdf
- Eftekhari, A. R., Mahdavi, D., & Poortaheri, M. (2011). Localization Process of Sustainable Development Indicators of Rural Tourism in Iran. *Journal of Rural Research*, 1(4), 1-41. https://jrur.ut.ac.ir/article_22685.html?lang=en [In Persian]
- Eghbali, M., Motavi, S., Janbaz Ghobadi, G., & Gholami, S. (2021). Investigating the Effect of Social Dimensions of Urban Resilience on Sustainable Tourism Development Case Study: Mahmudabad City. *urban tourism*, 8(3), 1-16. doi: 10.22059/jut.2021.325464.913. [In Persian]
- Elbanna, S., & Child, J. (2007). Influences on strategic decision effectiveness: Development and test of an integrative model. *Strategic Management Journal*, 28(4), 431-453. <https://doi.org/10.1002/smj.597>
- Ghadami, M., Qolizadeh, A., Firouzjaei, N., (2012), Evaluation of tourism development of the destination in the framework of sustainability of the studied sample (Tamshekel village / Tonkabon city). *Geographical Research*, 27(1), 79-104. <http://noo.rs/OEPv> [In Persian]
- Ghaderi, E., Bagheri, F., Farzin, M., & kazemian, G. (2019). Coastal tourism management: analysis the integrated approach. *Journal of Tourism and Development*, 7(4), 175-204. doi: 10.22034/jtd.2018.144703.1486. [In Persian]
- Ghamati Mojarad, K., Ghorbani Sepehr, A., (2018). Analysis of Capabilities and Capabilities of the Port of Siraf in attracting Coastal Tourism, 4(14), 13-33. <https://www.magiran.com/p2030333> [In Persian]
- Ghorbani, R., Zadvali, F., Zadvali Khaje, SH, (2014). Considering of the Negative effects of Tourism Development on Tourists Attracting Villages (Case Study: Kandovan Village Oskou Township). *Journal of Regional Planning*, Vol. 4, No. 15, pp: 103-118. https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_583.html?lang=fa [In Persian]
- Hall, C. M., Gössling, S., & Scott, D. (2015). Tourism and sustainability. *The Routledge handbook of tourism and sustainability*, 1, pp: 548. <https://doi.org/10.4324/9780203072332>
- Hoseinzadeh, S. R., & Erfanian, A. (2015). Determining the carrying capacity of coastal tourism of Kish Island. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 5(16), 181-200. doi: 10.22111/gaij.2015.2170. [In Persian]
- Keshvardoust, M., & AMAR HAJISHIRKIA, T. (2022). Explaining the socio-cultural consequences of tourism development in coastal villages of Rasht County. *Regional Planning*, 12(46), 112-126. doi: 10.30495/jzpm.2022.5384. [In Persian]

- Lonon, P. Mizoue, N. Ota, T. Kajisa, T. and Yoshida, S. (2018). Evaluating the Contribution of Community-based Ecotourism (CBET) to Household Income and Livelihood Changes: A Case Study of the Chambok CBET Program in Cambodia, *Ecological Economics*, 151: 62- 69. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2018.04.036>
- Mathew, P. V. Sreejesh, S. (2017). Influence of responsible tourism on destination sustainability and quality of life of community in tourism destinations. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 31 (1): 83- 89. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2016.10.001>
- Manzam Ismailpor A. (2022). Tourism impact on quality of life in villages off the coast of Oman. *jgs*; 21 (63) :381-401, URL: <http://jgs.khu.ac.ir/article-1-3887-fa.html>. [In Persian]
- Molaei Hashjin, N.A., Ebrahimi, H., (2014). Identifying the Strengths and Attractions of Amlash Township for Attracting 7 Foreign and Domestic Tourists, *Journal of Regional Planning*, Vol.4, No.16, pp:95-108. <https://sanad.iau.ir/en/Journal/jzpm/Article/1157461> . [In Persian]
- Motiee Langeroudi S H, Heydari Z. (2012). Diversification of Coastal Rural Economy with Particular Emphasis on Fishing Tourism Study Area: Tonkabon. *Serd; Spatial economics and rural development*, 1 (1) :19-35, URL: <http://serd.khu.ac.ir/article-1-1559-fa.html>. [In Persian]
- Nasernasir, E., & Parvaresh, H. (2020). Environmental Risk Assessment of Using EFMEA Method for Sustainable Tourism Management (Case Study: Hormoz Island). *Tourism Management Studies*, 15(52), 345-372. doi: 10.22054/tms.2020.39182.2078. [In Persian]
- Parckekani, P., Roknedin Eftekhari, A., & Hashemi, S. S. (2021). sustainable Branding Foresight of Coastal Destinations (A Case Study: Chabahar Coastal Area). *Tourism Management Studies*, 15(50), 157-195. doi: 10.22054/tms.2020.37943.2058. [In Persian]
- Parckekani, P., Hashemi, S. S., Roknedin eftekhari, R., (2020). Effective Factors in Management Strategies for Sustainable Branding in Coastal Destinations (Case Study: Chabahar Coastal Zone). *Tourism social studies*. 7 (14), 227-258. <http://journalitor.ir/Article/35744> [In Persian]
- Ramezannezhad, Y., & Roknoddin Eftekhari, A. (2019). Strategies of Rural Costal Tourism Development of Guilan Province. *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 14(1), 19-34. <https://sanad.iau.ir/en/Article/1031423> [In Persian]
- Rezaei Shahabi, R., Salehi Hyderabad, Y., (2016). Investigation and analysis of the tourism markets of Persian Gulf coastal cities, *Persian Gulf cultural and political studies*. 2 (6), 37-58. SID. <https://sid.ir/paper/497933/fa>. [In Persian]
- Rezvani, M. R., (2008). Development of rural tourism with a sustainable tourism approach, 1st edition, Tehran University Press, Tehran, Pp:398 [In Persian]
- Roorde, H., (2016). Investigation of coastal tourism from a climatic point of view: a case study of Babolsar city. *Geography*, 14 (49), 209-223. <http://noo.rs/os9Uo> [In Persian]
- Rierafont, A. (2000). Mass tourism and the demand for protected natural areas: A travel cost approach. *Journal of Environmental Economics and Management*, 39, 97-116. <https://doi.org/10.1006/jeem.1999.1094>
- Ritchie, J. R. B., & Crouch, G. I. (2000). The competitive destination: A sustainability perspective. *Tourism Management*, 21, 1-7 DOI:10.1079/9780851996646.0000.
- Sadr Mousavi, M., Pour Mohammad, M. R., Hatami, A., (2014). Investigation of tourism acceptance capacity with emphasis on sustainable development, case study: Sarein, *Geographical Journal of Tourism Space*, 3(9), 95-114. Sid.<https://sid.ir/paper/214283/en> [In Persian]
- Saghaei, M., gankhaki, A., & Fadaei Jozzi, F. (2021). Strategic planning of coastal tourism based on environment sustainability (case study: Coastal Cities of Boushehr province). *Regional Planning*, 11(43), 124-139. doi: 10.30495/jzpm.2021.4013. [In Persian]
- Segars, A. H., & Grover, V. (1998). Strategic information systems planning success: an investigation of the construct and its measurement. *MIS quarterly*, 139-163. <https://doi.org/10.2307/249393>
- Sheikhi, D., & Pazoki, M. (2017). Assessing and Prioritizing the Factors Affecting Rural Tourism Marketing Using the Marketing Mix Model (A Case Study: Jozan District, Malayer Township). *Journal of Rural Research*, 8(3), 488-501. doi: 10.22059/jrr.2017.63478 [In Persian]
- Shakouhi, H., (2007). New Thoughts in the Philosophy of Geography, Volume 1, Gitasansi Publications, pp: 356 [In Persian]
- Taghdisi, A., Varesi, H. R., Ahmadian, M., & Asgari, H. (2015). Identify and Analysis the Factors Affecting Development of Tourism in Rural Areas (Case Study: Rural Areas of Jiroft County). *Journal of Research and Rural Planning*, 4(1), 1-14. doi: 10.22067/jrrp.v4i9.2286 [In Persian]
- Yousef Jamali S, Motavi S, Malekshahi G, rajabi A., (2021). An Analysis of the Role of Coastal Tourism in Sustainable Urban Development (Case Study: Coastal Cities of Babolsar, Noor and Royan). *MJSP*; 25 (4) :45-70, URL: <http://hsmasp.modares.ac.ir/article-21-56844-en.html> [In Persian]